

IMPLICAREA PATRIARHULUI IUSTIN MOISESCU ÎN DIALOGUL ECUMENIC. O ISTORIE DEZVOLTATĂ PE FONDUL IMPLICĂRII DIRECTE A MAI MARILOR BISERICII*

PR. DRD. COSMIN-FLORIN BIRIȘ**

ABSTRACT: “Eternity was born in the village” is a reality which is confirmed even by the Church’s evolution. Specifically, even on the dialogue side, the Church has evolved throughout time, building and rebuilding destroyed relations in ancient times. Considering the hom-age year assigned to the village’s life and the outstanding figures from the top of our Church, I chose to evoke real historical approaches made to reach warmer relations captured in our days. The patriarch Iustin Moiescu is one of the promoters for the relationship between the Orthodox Church and Roman Catholic Church, as well as between the rest of the Church’s. The dialogue part wasn’t foreign for the first half of the past century, the patriarch Iustin being also involved in the discussions of the Church’s Ecumenical Council, considered by most as a reference of ecumenical closeness. Taken as a reference, we can notice that based on this ecumenical activity there was elevated a continuous dialogue shown differently, throughout relational organisms like: The World Council of Churches, Mixt Committees of dialogue, various ecumenical Meetings, etc. This memo is seeking to notice the evolution of the ecumenical relationships between the Orthodox Church and the Roman Catholic one, starting from the classic Romanian orthodox values. Regarding the course of the memo, starting from the ecumenical principles existent in the 19th century, throughout terminological remarks and descriptions regarding the relational authorities, we will observe the current state and the fruitful work of the Romanian orthodox promoters.

Keywords: eternity, dialogue, ecumenical principles, orthodox values, Ecumenical Council;

INTRODUCERE

În acest an se vorbește cu precădere, așa cum Sfântul Sinod a rânduit, despre *satul românesc, Patriarhii Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și traducătorii de cărți bisericești*. Importanța acestei teme este dată de faptul că satul românesc, precum și

* Studiul de față a fost redactat sub coordonarea Pr. Conf. Univ. Dr. Gabriel Gârdan, care și-a dat avizul pentru publicare.

** Doctorand la Școala Doctorală de Teologie „Isidor Todoran”, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, email: cosmin_notar@yahoo.com.

patriarhii dintru începuturile existenței Patriarhiei Române au fost promotorii bunelor relaționări intra-comunitare precum și extra-comunitare. În fond, satul românesc este sursa unității naționale și a unității cultice.

*Veșnicia s-a născut la sat*² nu reprezintă doar un principiu nostalgic al evidențierii importanței satului, ci reprezintă un adevăr exprimat însuși de viața și de activitatea Mântuitorului. Ba mai mult, acest adevăr a fost însușit și de către Biserică, imediat după instaurarea misiunii apostolice, iar mai apoi, de fiecare Biserică Ortodoxă în parte, concentrându-se în viața satului o demnă trăire întru Hristos și întru credința cea adevărată.

Atenția noastră pe parcursul acestui studiu va fi centrată pe viața, activitatea și specificitatea ecumenică a Patriarhului Iustin Moiescu ca promotor al principiilor ecumenice și dialogale inter-religioase. Despre el s-a vorbit și se vorbește mult, mai ales în acest an omagial în cadrul căruia este cuprins; Patriarhul Daniel creionează portretul teologic al Patriarhului Iustin prin cuvintele: „Eleganța și erudiția sa academică erau rodul unei vieți dedicate studiului, fiind, ca profesor, mitropolit și patriarh, o personalitate cu o solidă formare universitară de tip occidental, dar folosind ca bază teologia Sfinților Părinți³.”

Profilul acesta reprezintă autenticul imaginii istorice pe care a lăsat-o Patriarhul Iustin.

SCURTE REPERE BIOGRAFICE

Iustin Moiescu s-a născut la data de 5 martie 1950, în comuna Albești, județul Argeș, în satul Cândești. Studiile pre-universitare au fost încununuate de lauri, în ciuda durerii pierderii unui părinte. Tradiția acelor vremuri era una demnă de apreciere și evidentă în cazul tânărului Iustin care, în 1930 a primit din partea Patriarhului Miron Cristea, pe baza rezultatelor remarcabile la învățătură, o bursă la Facultatea de Teologie din cadrul Universității din Atena. În cadrul aceleiași Universități a obținut și titlul de doctor cu teza: *Evagrie din Pont. Viața, scrierile și învățătura*, teză compusă în limba neogreacă.

Paradoxal, probabil, temeiul ecumenic l-a dobândit în spațiul occidental, la Facultatea de teologie Romano-Catolică din Strasbourg, loc unde a fost trimis tot de către Patriarhul Miron cu scopul de putea susține un dialog teologic inter-creștin și de a promova fundamentele și învățăturile Bisericii Ortodoxe pretutindeni.⁴

De altfel, Patriarhul Iustin nu a fost recunoscut ca promotor al ecumenismului doar în timpul vieții ci, în linii mari, chiar și după trecerea sa la cele veșnice, s-a consem-

² Cuvinte aparținătoare lui Lucia Blaga, devenite ulterior proverb autentic.

³ Preafericitul Părinte DANIEL, *Cuvânt înainte în Patriarhul Iustin Moiescu, Un Stâlp neclintit în vremuri potrivnice*, Ed. Basilica, București, 2019, p. 6.

⁴ Arhim. Asist. Drd. Emilian (Vlad) NIȚA, „De la „Altarul” teologie la păstoria Bisericii Străbune – Mitropolitul Iustin Moiescu”, în *Analele Științifice ale Universității «Al. I. Cuza», Iași (serie nouă), Teologie Ortodoxă*, tomul XI, (2006), pp. 71-72.

nat faptul că ecumenismul era o virtute teologică; Mitropolitul Antonie al Ardealului amintind: (Patriarhul Iustin, dimpreună cu mulți alții)... *a crezut în ecumenism*⁵.

IMPLICAREA ECUMENICĂ

Parțial exprimată în cadrul activității sale academice, această latură ecumenică a Patriarhului Iustin a fost sesizată și aplicată odată cu ascensiunea sa ierarhică: din stadiul de diacon, până la cel de patriarh. Pe fondul realizărilor sale academice, teologice și ecumenice, după ocupare diverselor poziții în cadrul învățământului teologic pre și post-universitar⁶, Iustin Moiescu a fost recunoscut ca un posibil stâlp de temelie al unității creștine. În vederea prezentării evoluției ierarhice, cu repere succinte, amintim următoarele funcții:

- diacon; hirotonit de către Episcopul Vicar Patriarhal Teoctist Botoșăneanul la data de 23 februarie 1956;
- preot; hirotonit de Episcopul Vicar Patriarhal Antim Nica la data de 24 februarie 1956;
- Mitropolit al Transilvaniei; ales la data de 26 februarie 1956 pe fondul trecerii la cele veșnice a Mitropolitului Nicolae Bălan;
- arhimandrit; în urma tunderii în monahism la data 8 martie 1956;
- arhiereu; hirotonit de către Patriarhul Justinian, Mitropolitul Firmilian al Olteniei și Episcopul Nicolae Colan al Clujului la data de 15 martie 1956;
- Mitropolit al Transilvaniei; intronizat în catedrala mitropolitană de la Sibiu la data de 18 martie 1956;
- Mitropolit al Moldovei și al Sucevei; ales la data de 10 ianuarie 1957, pe fondul trecerii la cele veșnice a Mitropolitului Sebastian Rusan (15 septembrie 1956), iar mai apoi înscăunat la data de 13 ianuarie 1957 la catedrala mitropolitană din Iași;⁷
- patriarh; înscăunat la data de 19 iunie 1977, în urma trecerii la cele veșnice a patriarhului Justinian (26 martie 1977)⁸;

Odată cu funcțiile ierarhice remarcabile, Patriarhul Iustin și-a dezvoltat chemarea de misiolog și promotor al ecumenismului. Acest aspect s-a observat atât intern

⁵ Patriarhul IUSTIN, *Discursuri ecumenice*, Ed. Anastasia, 2004, p. 8.

⁶ Profesor de limba latină la Seminarul „Nifon Mitropolitul”; Profesor de Studiul Noului Testament la Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității din Varșovia; Profesor la catedra de Exegeză a Noului Testament la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Aceiași funcție în cadrul Universității din Iași; Profesor titular la catedra de Studiul Noului Testament.

⁷ Preot Prof. univ. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul Teologilor Români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, p. 278-279; *vezi și* „Alegerea, investitura și instalarea Înalt Prea Sfințitului Iustin, Mitropolitul Moldovei și Sucevei”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, anul XXXIII, nr 1-2, (1957), pp. 58-59; PATRIARHUL IUSTIN, *Opera integrală 1, Ierarhia bisericească în epoca apostolică*, Editura Anastasia, București, 2002, pp. 146-150 (Ediție apărută la inițiativa, sub coordonarea și prin osteneala Prea Sfințitului Calinic Argatu, Episcopul Argeșului și Muscelului).

⁸ Arhim. Asist. Drd. Emilian (Vlad) NICA, „De la „Altarul” teologie la păstorirea Bisericii Străbune – Mitropolitul Iustin Moiescu”, p. 74.

cât și extern, dezvoltându-se în timpul păstoririi sale ca mitropolit sau patriarh bune relații între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Alexandriei⁹, Bulgariei¹⁰, Angliei, Biserica luterană din Danemarca, Patriarhia Ecumenică¹¹, precum și relații diplomatice între Biserica Ortodoxă Română și Franța ori chiar India¹², rămânând pecetea cuvintelor laudative pentru aceste legături formate ori întărite:

„Ospitalitatea și atenția arătate de I.P.S. Voastră, adăugate impresiilor vii cu care oaspeții au plecat de la splendidele monumente din Moldova de nord și Iași, au contribuit în mare măsură la succesul reuniunii noastre. Oaspeții străini și-au format convingeri durabile despre prețuirea acordată azi în țara noastră tradițiilor culturale (n.n. spirituale) ale poporului român, cât și despre rolul pe care I.P.S. Voastră personal îl aveți în valorificarea acestor tradiții¹³.”

Despre activitatea Patriarhului Iustin, la nivel ecumenic absolut, organizat și cu puternic impact istoric, Pr. Păcurariu spune următoarele, consemnând pozițiile patriarhului Iustin în diverse consilii, adunări și comitete:

„... a făcut parte din câteva delegații sinodale conduse de patriarhul Justinian. Ca membrul în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic al Bisericilor (1961-1977), a participat la Adunările generale de la New Delhi (1961), Uppsala (1968) și Nairobi (1975) și la sesiunile anuale ale Comitetului Central la Paris (1962), Geneva (1966, 1973 și 1976), Heraklion-Creta (1967), Canterbury (1969), Addis-Abeba (1971), Utrecht (1972), Berlin (1974) ș.a. A făcut parte din prezidiul Conferinței Bisericilor Europene și din Comitetul Consultativ participând la Adunările generale, precum și la sesiunile Prezidiului și Comitetului Consultativ. A condus delegațiile Bisericii Ortodoxe Române la Conferințele panortodoxe de la Rodos (1961, 1963, 1964), Chambesy (1968), la prima Conferință pregătitoare a Sfântului și Marelui Sinod panortodox (Chambesy 1971)¹⁴.”

În esență, întreaga activitate misionară, filantropică, editorială, ecumenică, administrativă ori indiferent cum am vrea să o numim, amintită mai mult sau mai puțin în cadrul acestui studiu, a patriarhului Iustin Moisescu, este descrisă de lucrările¹⁵ ce-l

⁹ Pr. Scarlat PORCESCU, „Vizita Prea Fercitului Nicolae al VI-lea, Patriarhul Alexandriei”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, XLVII, nr. 9-12 (1971), pp. 596-625.

¹⁰ Pr. Scarlat PORCESCU, „Vizita Sanctității Sale Maxim, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Bulgare în Arhiepiscopia Iașilor”, în: *Mitropolia Moldovei și Sucevei*, XLVIII, nr. 9-12 (1972), p. 709-726.

¹¹ Vezi: Preot Prof. univ. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul Teologilor Români*, Editura Enciclopedică, București, 2002, pp. 304-305.

¹² Președintele Senatului Francez, Alain Poher, vizitează unele monumente bisericesti din Arhiepiscopia Iașilor, și Președintele Indiei, Dr. Varahagiri Venkata Giri, vizitează mănăstiri, monumente istorice, din Arhiepiscopia Iașilor.

¹³ Emil CONDURACHE, Secretar general al A.I.E.S.E.E, cuvinte laudative consemnate în Arhiva Centrului eparhial Iași, Dosar nr. 12, 1965.

¹⁴ Preot Prof. univ. Dr. Mircea PĂCURARIU, *Dicționarul Teologilor Români*, pp. 304-305.

¹⁵ Reportaje asupra alegerilor sale succesive la Sibiu, Iași și București, în: *BOR*, an. LXXIV, 1956, nr. 3-4, pp. 215-264; *BOR*, an. LXXV, 1957, nr. 1-2, pp. 39- 81; *MMS*, an. XXXIII, 1957, nr. 1-2, pp. 3-59; *BOR*, an. XCV, 1977, nr. 7-8, pp. 584-668; *GB*, an. XXXVI, 1977, nr. 6, pp. 493-596. Numerele omagiale ale revistelor bisericesti din martie 1980, cu prilejul împlinirii a 70 de ani de viață, din care menționăm studiile: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Patru trepte în cei 60 de ani

au în vedere, toate având un caracter encomiastic și vizând impregnarea în istoria bisericească a unui reper demn. Toate acțiunile patriarhului Iustin, aceste implicări cu caracter istoric, nu sunt altceva decât un izvor de înțelepciune și înțelegere pentru Biserica Ortodoxă Română, care: „are posibilitatea să prezinte o înțelegere profundă a solidarității sale cu lumea¹⁶.”

DE LA APROPIEREA DE DIALOG A UNUI OM LA APROPIEREA UNEI BISERICI

Aceste implicări ale Patriarhului Iustin stau la baza implicărilor actuale pe care mai-marii Bisericii noastre o au în cadrul diverselor comitete și consilii referențiale pentru viața ecumenică. Atenția mea, în cadrul acestui studiu, cade pe importanța prezenței și implicarea personalităților ierarhice ortodoxe din spațiul românesc în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor și în cadrul Comisiei Mixte de Dialog inter-religios dintre Ortodocși și Romano-Catolici în mileniul III. Pe de altă parte, succind, voi evidenția și rolul pe care îl au întâlnirile dintre Patriarh și Papă în vedere solidificării raporturilor dintre cele două „Biserici Surori”, așa cum le numește și recunoaște Documentul de la Balamand pe Biserica Catholică și Biserica Ortodoxă:

„Biserica Ortodoxă și Biserica Catholică se recunosc reciproc ca Biserici-surori, responsabile împreună de menținerea Bisericii lui Dumnezeu în credincioșie față de planul divin. După cuvintele papei Ioan-Paul II, efortul ecumenic al Bisericilor-surori din Răsărit și Apus, bazat pe dialog și rugăciune, caută o comuniune perfectă și totală, care să nu fie nici absorbție, nici fuziune, ci întâlnire în adevăr și dragoste (cf. „Slavorum Apostoli”, nr. 27)¹⁷.”

Consiliul Ecumenic al Bisericilor sau Consiliul Mondial al Bisericilor, indiferent cum decidem să îl numim, este forumul teologic-referențial la nivel mondial. Din 1948, când s-au pus bazele acestei forme de adunare generală, Bisericile de pretutini-

de patriarhat ortodox român, vol. „Alte file de calendar de inimă românească”, Sibiu 1988, p. 44-69 (cuvântare ținută în Sala Sinodală din Palatul Patriarhal din București în ziua de 29 septembrie 1985) Pr. Prof. Dr. Ioan Rămureanu, „La 70 de ani de viață ai Prea Fericitului Patriarh Iustin”, în *BOR*, an. XCVIII, 1980, nr. 3-4, pp. 339-363 Pr. Prof. Dumitru Radu, „Prea Fericitul Patriarh Iustin în teologia românească”, în *BOR*, an. XCVIII, 1980, nr. 3-4, pp. 364-383; Pr. Scarlat Porcescu, „Coordonate ale arhiepiscopiei Prea Fericitului Patriarh Iustin în scaunul Mitropoliei Moldovei și Sucevei”, în: *BOR*, an. XCVIII, 1980, nr. 3-4, pp. 384-403; Pr. Dumitru Soare, „Contribuția Prea Fericitului Patriarh Iustin la dezvoltarea relațiilor ecumenice ale Bisericii Ortodoxe Române”, în: *BOR*, an. XCVIII, 1980, nr. 3-4, pp. 404-432 Preot Al. Armand Munteanu, „Bibliografia Prea Fericitului Părinte Patriarh Justin”, în *MO*, an. XXXII, 1980, nr. 3-6, pp. 389-401 (alte articole în același număr, p. 265-388) Alte articole omagiale în *MMS*, an. LVI, 1980, nr. 3-5, pp. 224-327 A se vedea și revistele bisericești din martie 1985, cu articole omagiale scrise cu prilejul împlinirii a 75 de ani de viață: *BOR*, an. CIII, 1985, nr. 3-4, pp. 216-323; *MO*, an. XXXVII, 1985, nr. 3-4, pp. 161-181; Necrolog, în *BOR*, an. CIV, 1986, nr. 7-8, pp. 12-72.

¹⁶ Pr. Prof. Dr. Ștefan OPREA, *Slujirea preoțească și activitatea misionară în gândirea și scrisul Patriarhilor Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu*, Ed. Doxologia, Iași, 2015.

¹⁷ Punctul 14 din Documentul oficial de la Balamand intitulat „*Uniatismul, metodă de unire din trecut și căutarea actuală a deplinei comuniuni*”.

deni, denominațiunile creștine și toate structurile importante au fost reunite în vedere generării unui principiu ecumenic absolut. După cum am observat anterior, Biserica Ortodoxă Română a fost și ea prezentă, făcând parte din Comitetul Central al acestui Consiliu Mondial al Bisericilor.

Odată cu anul 1961, când Biserica Ortodoxă a aderat la acest Consiliu, figuri marcante ale Bisericii noastre au fost prezente la întâlnirile organizate în vederea discutării problemelor existente. În actualitate, pe fondul promovării acestei nevoi de implicare a Bisericii noastre, punând bazele unei tradiții prin Patriarhul Iustin, toți ceilalți Patriarhi de după Preafericirea Sa au fost și sunt prezenți în cadrul Comitetului Central, având obligativitatea de a trata cu aleasă considerație toate manifestările organizatorice ale Consiliului. Totuși, surprinzător, Consiliul Mondial al Bisericilor nu include și Biserica Romano-Catolică, păstrând cu aceasta o comunicare externă.

Acest motiv este cel care m-a determinat să includ în cadrul acestui referat și relația dintre Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică în cadrul Comisiei Mixte de Dialog inter-religios. Despre această comisie s-au consemnat puține lucruri, în ciuda faptului că este forma de organizare cu cea mai mare deschidere spre ideea de ecumenism, de soluționare a problemelor ce au dezbinat Biserica Creștină și spre ideea de apropiere.

Aparținătoare doar finelui de secol XX, mai exact anului 1980 când s-au pus bazele acesteia, Comisia Mixtă de Dialog dintre Ortodocși și Romano-Catolici nu a reprezentat o specificitate de ordin patriarhal, iar acest fapt, probabil, a determinat lipsa de interes mediatic întru începuturile ființării sale. Cu toate acestea, deși nu se remarcă prin participanți *absoluți* (patriarhi), Comisia Mixtă de Dialog a cuprins în toate ședințele ei marea majoritate a Bisericilor Ortodoxe și a celor Romano-Catolice. În acest sens, voi face o trecere succintă în revistă a tuturor întâlnirilor din cadrul acestei comisii și a discuțiilor aferente la care au luat parte și delegații Bisericii Ortodoxe Române.

Din 1980 până în 2000, de-a lungul a 8 întâlniri¹⁸, Comisia Mixtă de Dialog nu a făcut altceva decât să caute să-și redescopere trecutul soluționându-i discrepanțele create. Astfel, așa cum ne prezintă Părintele Marga în lucrarea sa intitulată *În dragoste și adevărat – Dialogul teologic oficial ortodox-catolic, de la Rodos la Balamand*, unitatea a avut un temei practic spre găsirea ei doar în raport cu comuniunea și rugăciunea: „Unitatea Bisericii s-a căutat și se caută, așadar, în dragoste și în adevăr, în inimă, dar și în minte. Rugăciunea este, însă, cea care unește deplin mintea cu inima. Dar cine poate să gândească unitatea Bisericii separat de rugăciune?”¹⁹.

Dar, în ciuda acestei direcții, perioada 1980-2000, pentru Comisia Mixtă de Dialog, a reprezentat o perioadă de căutare a unui consens și de concretizare a acestui consens într-un mod vizibil. Astfel au existat o serie de documente oficiale, documente pregătite și adoptate, documente de tip laborator, pe care subcomisiile și mai

¹⁸ I – Patmos și Rhodos (1980); II – Munchen (1982); III – Creta (1984); IV – Bari (1986-1987); V – Valaam (1988); VI – Freising (1990); VII – Balamand (1993); VIII – Baltimore (2000).

¹⁹ Pr. I. MARGA, *În dragoste și adevăr – Dialogul teologic oficial ortodoxo-catolic, de la Rodos la Balamand*, Ed. Paralela 45, Brașov, 2000, p. 19.

apoi comisiile le-au dezbătut spre a putea ajunge la un consens care, poate surprinzător, a fost prefigurat pentru întâlnirile mileniului III. Așadar, concluzionăm prin prezentarea ideii că primele 8 întâlniri nu au avut succes, ci au reprezentat doar un nivel de formare a viitoarelor întâlniri.

Perioada 2006-2016 a reprezentat perioada cea mai rodnică a întâlnirilor, construindu-se în acești ani mai bune relații între cele două Biserici Surori. În anul 2006, cea de-a IX-a întâlnire a Comisiei Mixte de Dialog surprinde cu tematica și valoarea pe care conferă dialogului dintre Biserici. Vorbim despre o temă deloc tipică, *Consecințele eclesiologice și canonice ale naturii sacramentale a Bisericii: Conciliaritate și Autoritate în Biserică*, temă care a ridicat reale semne de întrebare și a creat discordii la nivel ideologic. Despre desfășurarea întâlnirii vorbește chiar Părintele Ică I. jr., participant în cadrul acestei întâlniri dimpreună cu, pe atunci, Arhiepiscopul vicar Dr. Petroniu Sălăjanul, actualmente Episcopul Sălajului.²⁰

Vom consemna și X-a întâlnire, cea de la Ravenna din 2007, datorită puternicului impact pe care l-a avut în lumea creștină și datorită rezultatelor vizibile pe care această întâlnire le-a avut. Astfel, fond referențial fiind tot studiul Părintelui Ică jr.²¹, înțelegem că Ravenna a fost marcată de înțelegere, atât din punct de vedere istoric, cât și teologic.

Tema reluată, *Consecințele eclesiologice și canonice ale naturii sacramentale a Comuniunii Eclesiale a Bisericii: Conciliaritate și Autoritate*, a fost definitivată în baza înțelegerii poziției Papei în rândul Bisericii Universale și a Patriarhilor în rândul aceleiași Biserici. Ba mai mult, atinsă tangențial, problema uniației și a discrepanțelor terminologice a fost soluționată prin acceptarea reciprocă a lor ca forme de apropiere ale trecutului, totalmente eronate perioadei actuale. Prin aceeași componență ca și în cazul întâlnirii de la Belgrad, Biserica Ortodoxă Română și-a făcut simțită prezența fiind părtașă la conceperea unui document istoric, și anume, Documentul Oficial de la Ravenna. Această întâlnire se vede a fi, de departe, cea mai semnificativă, observându-se că ulterior anului 2007, toate celelalte patru întâlniri nu au făcut altceva decât să folosească roadele comunicării sădite la Ravenna.

Tangențial cu acest studiu, ideea Comisiei Mixte de Dialog și demersurile făcute pentru o bună desfășurare și ființare a acesteia sunt în gena Bisericii Ortodoxe Române, noi nefiind niciodată nepăsători față de chemarea ecumenică care ni se propune sau pe care o propunem. Astfel, asemeni patriarhului Iustin, centrii teologice ai Bisericii noastre au fost și sunt implicați în continuare în Consiliul Mondial al Bisericilor, în

²⁰ Arhid. Prof. Dr. Ioan I. Ică jr., „Raport cu privire la lucrările celei de-a IX-a sesiuni plenare a Comisiei Mixte Internaționale pentru dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-catolică, Belgrad, 18–25 Septembrie 2006”, în: *Studii Teologice*, III Anul II, Nr. 3, Ed. IBMBOR, București, 2006.

²¹ Arhid. Ioan I. Ică jr., „Important acord teologic ortodox-catolic pe tema sinodalității și autorității pe marginea celei de-a X-a sesiuni plenare a Comisiei mixte internaționale pentru dialog teologic între Biserica Ortodoxă și Biserica Romano-Catolică. Ravenna, 8-15 oct. 2007”, în: *Studii Teologice* III, anul III, nr. 3, Iulie-Septembrie, Ed. IBMBOR, București, 2007.

Comitetul central al acestuia, precum și în cadrul Comisiei Mixte de Dialog inter-religios dintre Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică, acoperindu-se astfel un areal absolut în întreaga lume creștină.

În ceea ce privește oglindirea întâlnirilor singulare ale patriarhului Iustin cu liderii celorlalte Biserici, vedem că nu departe de momentul actual sunt prezente întâlniri și vizite ecumenice, poate chiar colegiale, între Patriarhii Bisericii noastre și Papă sau Patriarhul ecumenic. Astfel, trecem în revistă două întâlniri remarcabile ale mileniului III, întâlniri care au încântat lumea creștină și au liniștit și spațiul mass-media.

În anul 1999 are loc un eveniment realmente istoric. Papa este prezent pe teritoriul românesc, aducând în atenția tuturor faptul că relațiile ecumenice deprinse prin dialog inter-creștin nu sunt doar de ordin ideatic, ci și practic. Astfel, în 7-9 mai 1999 are loc prima vizită a unui Papă, Ioan Paul al II-lea, în cazul de față, într-o țară estică majoritar ortodoxă, fiind vorba aici de România. Acest reper istoric nu a fost receptat doar de spațiul ortodox, ci chiar presa occidentală a atras atenția asupra unicității evenimentului²². Vizita în sine nu a avut un scop condamabil, ci a adus un echilibru hristocentric între cele două Biserici Surori. Papa a notat și a atras atenția asupra faptului că în România nu a găsit altceva decât unitate și întregire, iar spiritualitatea răsăriteană a fost o specificitate marcantă pentru înaltul pontif. Astfel, vizita a fost receptată, consemnată și descrisă ca fiind:

„O vizită istorică și «o confruntare ecumenică» între «spiritul creator de valori universale în ofensivă perpetuă și misterul sacru al unui patrimoniu etic în alertă eternă»²³;

Important din punct de vedere ecumenic și poate chiar diplomatic este răspunsul pe care Patriarhul Teoctist l-a dat acestui eveniment. A considerat că o vizită reprezintă un act de comuniune și a răspuns vizitei papale cu o vizită la Vatican în luna octombrie a anului 2002, reînnoind astfel dialogul și definindu-se pe sine ca un patriarh, asemeni Patriarhului Iustin, al dialogului;

În treacăt o să amintim și de vizita Papei Francisc în România, din vara acestui an. Pe același principiu de unitate și de salut din partea papalității, Papa Francisc a fost prezent, după un itinerariu explicit al Vaticanului, la București, Șumuleu Ciuc, Iași și Blaj²⁴, locuri cu rezonanță catolică. Ziua de 31 mai a fost marcată de o întâlnire privată între Papa Francisc și Patriarhul Daniel, fapt ce a stat ca mărturie a stării de recunoaștere reciprocă și de ecumenism prezent între cei doi mai-mari ierarhi. În acest sens, salutar, Patriarhul Daniel păstrează virtutea iubirii universale și își exprimă bucuria vizitei papale printr-o recunoaștere a evenimentului din urmă cu 20 de ani:

„Sanctitatea Voastră, Cu salutul pascal „Hristos a înviat!”, vă primim în această sală a Palatului Patriarhiei, în care, la 8 mai 1999, Papa Ioan Paul al II-lea a fost primit de

²² Mircea GOGA, *La Roumanie. Culture et civilisation*, Ed. Presses de l'Université Paris-Sorbonnes, 2007, p. 199.

²³ Adrian SEVERIN, „Vizita Papei – ofensiva valorilor și defensiva etniilor”, în: *Ziua*, VII, nr. 1482, 1999, p. 4.

²⁴ <https://www.vaticannews.va/ro/papa/news/2019-03/papa-francisc-romania-agenda-calatorie-apostolica.html>, accesată la data de 21/10/2019, ora 18:45.

Patriarhul Teoctist și de mai mulți membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. Această sală este numită simbolic în limba latină *Conventus*, adică Întâlnire. Papa Ioan Paul al II-lea, în timpul episcopatului său în Polonia, și Patriarhul Teoctist, ca episcop în România, au avut o experiență spirituală comună, și anume au cunoscut anii grei ai regimului comunist, când Biserica a fost marginalizată și persecutată. De aceea, întâlnirea lor la București, în zilele de 7-9 mai 1999, a fost marcată de bucuria libertății religioase a creștinilor și amplificată de sărbătoarea Sfințelor Paști. Atât Papa Ioan Paul al II-lea, cât și Patriarhul Teoctist au fost apărători ai credinței creștine și au simțit în activitatea lor ajutorul lui Iisus Hristos Cel răstignit și înviat. În acest sens, predecesorii noștri ne cheamă astăzi și pe noi să apărăm și să promovăm credința în Hristos și valorile creștine, într-o Europă foarte secularizată, pentru a transmite tinerei generații credința în iubirea milostivă a lui Hristos pentru lume și credința în viața eternă a persoanei umane. Totodată, ei ne cheamă să mărturisim, să apărăm și să promovăm familia creștină tradițională formată din bărbat, femeie și copii, într-o Europă cu un evident declin demografic, un continent care îmbătrânește rapid. Predicarea Evangheliei lui Hristos înseamnă astăzi să unim Liturghia cu filantropia, rugăciunea cu acțiunea socială în ajutorarea oamenilor săraci, bolnavi și marginalizați. În același timp, Evanghelia lui Hristos ne cheamă să promovăm dreptatea, reconcilierea și solidaritatea în societate pentru ca iubirea lui Hristos pentru toți oamenii să fie percepută ca fiind binecuvântare, pace și bucurie, pentru persoane și pentru popoare. Vă dorim multă sănătate și mulți ani de viață: Ad multos annos! † DANIEL Patriarhul României²⁵”.

CONCLUZII

Tot ceea ce patriarhul Iustin a exprimat prin poziția și atitudinea sa în cadrul Bisericii Ortodoxe Române a reprezentat un nod necesar oricărei legături pe care voiau patriarhii urmași să o exprime în raport cu lumea creștină.

Exemplul pe care patriarhul Iustin Moisescu l-a oferit prin dialogul multilateral social pe care l-a demarat a reprezentat și reprezintă un capitol al istoriei scrise punctual de oameni.

Comisiile mixte și comitetele formate de-a lungul istoriei lumii creștine au venit ca și răspuns ideii de apreciere reciprocă. Iar această evoluție, acest demers de apropiere exprimat prin forme de organizare, organe interne de dialog, reprezintă nota specifică ultimele două secole.

Patriarhul Iustin a fost un promotor, însă la nivel organizatoric vedem că toți patriarhii devin continuatori ai principiilor de apropiere și aduc Biserica Ortodoxă aproape de celelalte Biserici prin iubire neîngrădită și dragoste nefățarnică.

²⁵ Salutul patriarhului Daniel rostit la întâlnirea cu membrii Sinodului Permanent al Bisericii Ortodoxe Române.